

i Veel voormalige gashouders zijn gesloopt, maar sommige kregen een nieuwe bestemming. In die van Naaldwijk huist een architectenbureau, in die van Dedemsvaart een theater. De bekendste Nederlandse gashouder is in gebruik als evenementengebouw op het terrein van de Westergasfabriek in Amsterdam.

Hoe kom je de cirkel binnen?

Gebouw

In Sneek is een markant stukje industrieel erfgoed onder het stof tevoorschijn gehaald: de oude tank van de gasfabriek is omgetoverd tot prominent kantoorpand. Met alle klinknagels er nog op. Door Ria Kraa.

Sinds 1905 stond aan de Almastraat in Sneek trots de grote gasfabriek, ter vervanging van de oude gebouwen op het Martiniplein. Op de nieuwe plek was het goed toeven. Het terrein lag vrijwel direct naast de Geeuw; handig voor de aanvoer van steenkool. Die werd vergast, gezuiverd en opgeslagen in de gashouder en van daaruit naar de afnemers gesluisd. Als bijproduct bleven cokes over, die ook als brandstof werden verkocht. Bekend straatbeeld in de eerste helft van de twintigste eeuw: mensen als Geert Hakze die door de stad sjouwden, met soms wel twaalf mud cokes op hun handkar.

Toen in Groningen de boringen naar aardgas begonnen, was het met de gasfabrieken in Nederland al snel gedaan. Ook Gasfabriek Geeuwdal in Sneek ging op de fles. Het complex werd in 1987 gesloopt, compleet met het monumentale kantoorpand in Hollandse neo-rennaissance stijl (een ontwerp van Johannes Philippus Hogendijk). Alleen het zuiveringshuis en de gashouder bleven staan. Het grote, ronde, stalen bouwsel vervulde nog lange tijd een nieuwe functie als waterreservoir, maar stond vervolgens jaren leeg. Vitens wilde er wel van af en de Sneker architect Kees Kat zag zijn kans schoon.

Van het ijzer dat voor de entree uit de gevel werd gezaagd, werden platen van 90 bij 90 centimeter gezaagd en daar zijn de letters van de bedrijfsnaam uit gelaserd. Die zijn, met de verweerde kant naar buiten, op de gevel bevestigd. Je moet 'slangvormig' lezen: heen en weer, van boven naar beneden - dat refereert aan de bedrijfsnaam (snake is natuurlijk ook een klankgrap die verwijst naar Sneek). Foto: Snakeware

Het was zo'n bekend stukje Sneek dat het een soort achtergrondruis geworden was

Zijn eigen kantoor begon met zeven man personeel wat krapjes te worden en zo'n markant rond bouwwerk zou het behoud betekenen van een bijzonder stuk industrieel erfgoed - en natuurlijk een prachtig visitekaartje zijn. Hij maakte een ontwerp maar van verhuizen kwam het niet zo snel. De gemeente Sneek was zelf ook aan het nadenken over een nieuwe invulling van het Veemarktplein, de bodem was niet helemaal schoon, het gebouw was te groot voor het architectenkantoor alleen dus er moesten geschikte medegebruikers gevonden worden enzovoorts. Toen rond 2010 de bouwvergunning er was, was ook de crisis in volle gang. Dan heb je als architectenbureau niet meer zo veel haast om in een nieuw, groot prestigieus kantoor te gaan zitten. „We zijn nu met zijn vieren. In 2012 stonden we op het punt om alles over te nemen van Vitens, maar toen toonde Snake-

ware belangstelling en hebben we de boel een op een door kunnen schuiven”, zegt Kat.

Voor Snakeware, dat sinds 1995 eigenlijk alleen maar successen, prijzen en snelle groei kende, was het precies het goede gebouw op het goede ogenblik, zegt een van de drie oprichters Ate van der Meer. „Ik zei tegen makelaardij Hoekstra, een klant van ons, dat wij als creatief bureau weleens uitgekeken waren op die systeemplafonds, en hij kende het plan van Kees Kat.” Het was meteen raak. Dat hij daar niet eerder aan gedacht had! Het ding lag op nog geen vijfhonderd meter lopen van Snakewares kantoor af. „Het was zo'n bekend stukje scenery van Sneek dat het een soort achtergrondruis geworden was. Ik was helemaal vergeten dat-ie er stond.”

Puist

Het plan van Kat kon zonder grote veranderingen worden overgenomen. Een paar dingen moesten veranderd om het gebouw specifiek voor Snakeware geschikt te maken, maar de hoofdlijnen bleven intact. Belangrijkste vraag voor Kat was: hoe kom je zo'n cirkel binnen? Bouw je er aan de buitenkant een entreepartij aan vast, of snijd je er een hap uit? Hij probeerde het eerste uit maar vond dat niet passend. „Hoe je hem ook tekent, een uitstulping

blijft toch altijd een soort puist aan de buitenkant. Dan liever een stuk eruit halen. Dan houd je de ronde vorm mooi intact en krijg je binnen ook een hogere lichtopbrengst.”

Aan de buitenzijde is het oorspronkelijke aanzicht - platen met klinknagels - zoveel mogelijk behouden. „Die roestvorming lijkt al gauw heel erg; wat aan het oxyderen is, lijkt enorm uit te zetten maar in feite is het maar een heel dun laagje dat is aangetast. Dat ijzer is meer dan

Weinig gebouwen zijn helemaal rond. Je moet net even anders rekenen

een centimeter dik dus voordat dat doorgeroest is, zijn we honderd, nee misschien wel tweehonderd jaar verder.” Het hoefde alleen maar gezandstraald te worden en van een nieuwe grijze coating voorzien.

Binnen, in de enorme leegte, was het een andere zaak. „Je werd er gek van de echo. Als je een kwartier in die holle ruimte

stond, wilde je er alweer uit.” Hoe doe je dat met staal, en met gebogen wanden? Kwestie van een beetje rondneuzen in de scheepsbouw, dat is ook allemaal plaatstaal. Het was hoe dan ook een zelden voorkomende uitdaging voor architect en aannemer. „Weinig gebouwen zijn helemaal rond. Je moet net even anders rekenen. Je begint bij het middelpunt en dan ga je stralen uitzetten.”

Nagalm

Er werd een dikke laag vloeibaar pur tegen de buitenwanden aan gespoten dat uitharde en dat de condensvorming oploste. Ook vloer en dak werden geïsoleerd, er kwamen voorzetwanden, er kwam een verdiepingsvloer en beide verdiepingen werden verdeeld in verschillende ruimten voor werk, vergaderen en ontspanning. „Dan lost die nagalm-tijd vanzelf op.” De kern van het gebouw is ruimtelijk en transparant gehouden zodat het effect van de negen meter (van vloer tot dak) hoge glazen entreepui maximaal is. Lichtkoepels op het dak zorgen voor voldoende daglicht.

De werkruimtes zitten tegen de gevel aan, en zien door verdiept geplaatste aluminium ramen uit naar buiten. Daarvoor zijn rondom gaten in de buitenwand gesneden, die precies

de maten van de platen volgen. „Dan blijft de verstoring van de horizontale belijning buiten minimaal”, zegt Kat. Om diezelfde reden - het oorspronkelijke aanzien behouden - liet hij de reling om de omloop bovenop het dak ook zitten. „Vroeger zat er een omgekeerde binnentank in de huls, die omhoog kon komen naarmate de druk opliep. Daar moest personeel van bovenaf bij kunnen, ingeval de boel eens haperde. Vandaar die omloop.”

Friso Bouwgroep en Installatiebedrijf Otte BV, beide uit Sneek, rondden de klus binnen een half jaar af. Vlak voor de kerstdagen konden de 24 personeelsleden van Snakeware naar hun nieuwe kantoor. „Ze hebben in twee loopjes zelf hun computer en daarna hun beeldscherm naar hun nieuwe bureau gedragen”, vertelt Ate van der Meer. „Dan heb je meteen het gevoel: dit is mijn nieuwe werkplek.” Snakeware kan in de nieuwe behuizing nog wel even doorgroeien; er is ruimte voor een man of veertig. Het pand trekt, nu de hekken en struiken waarachter het jarenlang school weg zijn, veel bekijks. „Mensen die op het Veemarktplein komen parkeren, zien we nu vaak een speciaal rondje omrijden om het even goed te zien. We zitten hier vaak naar buiten te zwaaien.”